

[Univerzálnost hermeneutiky]

Jean Grondin v „předmluvě“ (ale s názvem „Místo předmluvy“) ke svému *Úvodu do hermeneutiky* (1991, česky 1997, 7738) vzpomíná na jeden svůj rozhovor s Hansem-Georgem Gadamerem, v němž se mu svěřil se svými potížemi s „pojetím hermeneutického nároku na universalitu“. Gadamer k jeho překvapení odpověděl, že tato universalita spočívá „ve verbum interius“. Grondinova vzpomínka přímo naléhavě volá po interpretaci, a to jak pokud jde o smysl jeho otázky, tak pokud jde o smysl Gadamerovy odpovědi. Především tedy otázka: po čem se ptáme, když se ptáme na univerzálnost hermeneutiky? Co se rozumí touto univerzálností? Já tomu rozumím následovně: hermeneutika je ve své podstatě metoda přístupu – a ovšem také reflexe a teorie této metody a tohoto přístupu. Přístupu k čemu? Chceme-li mluvit (a přemýšlet) o jeho univerzální platnosti (resp. univerzálním použití), znamená to jen jediné: přístupu ke všemu a k čemukoliv. To znamená, že zmíněný nárok na univerzálnost (necháme stranou, čím to je vlastně nárok – to nemůže být nárok metody samé, nýbrž jen toho, kdo jí chce naprosto všeobecně používat) nutně zahrnuje nárok na hermeneutický přístup nejen k textům, nýbrž i ke všemu tomu, čeho se texty týkají, k čemu se vztahují, odnášejí. Pak ovšem Gadamerův poukaz k tzv. vnitřní řeči znamená vlastně omezení oné univerzality, totiž právě omezení na „řeč“, na „verbum interius“, „vnitřní slovo“. Že tu Gadamerovi nejde o LOGOS řecké tradice, který zahrnuje nejen promlouvání, ale také to, o čem může být promlouváno (a tím je „vše“, veškerenstvo, takže LOGOS je třeba chápat přímo kosmologicky), je zřejmé z Gadamerova poukazu k „univerzální zkušenosti“, že „actus signatus se nikdy nekryje s actus exercitus“ (dtto, str. 9). Gadamer omezuje „univerzalitu“ hermeneutiky na lidské výkony, a ještě dále na výkony promlouvání, „za“ nimiž jsou ještě výkony – snad – mínění. (Nevím, zda správně chápu jeho připomínku Augustinova rozlišení actus signatus od actus exercitus – bylo by zapotřebí se podívat do *De Trinitate*.) Zdá se nepochybné, že „vnitřní slovo“, k němuž odkazuje Gadamer, je časově starší (minulejší), zatímco actus exercitus je pozdější, mladší, a protože ono „starší“ nikdy zcela neobsáhne, je ona „norma“ vyslovení nutně pochopena jako „jsoucí minulé“, tedy jednou sice proběhnouší, ale nadále trvající. To je zcela zřetelný metafyzický relikt, proti kterému se nelze ubránit jinak, než když vyjmeme ono „interius“ ze svazku s čímkoli jsoucím (tedy i minulým jsoucím) a pochopíme je jako (znovu, eventuelně vždy znovu) přicházející.

(Písek, 011017-2.)